

הפרקליטים

מגזין לשכת עורכי הדין - מחוז תל אביב והמרכז

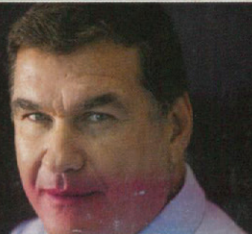
הנשיא אהרן ברק
על כללי התנהגות
של שופטים

דן ארבל
מחיה את מוסד
הבוררות

פרופ' פלד
בדרך לצלצל
למני מזוז

"השופט רואה הכל"

נשיא בית המשפט
המחוזי, השופט
אורי גורן, מפשר
את היחסים

לטיפולך, אדוני השד
101 עצות והצעות בדרך לישראל אחרת

1. מי נתן לכם חסינות?

התיקון לפקודת הנוזיקין, המעניק חסינות גורפת לעובדי מדינה בלא שיקול דעת שיפוטי - שערורייה

רביעית, וברמה המשפטית, עקרון הדואליות הנורמטיבית אינו עיקרון חד כיווני. כשם שהוחלו נורמות מהמשפט הציבורי על המשפט הפרטי, יש לצפות אף לתחולה של עקרונות פרטיים (חובה לשאת באחריות - Accountability) אף על המרשפט הציבורי. בפועל, יכול עורך דין מהשירות המשפטי לתת ללקוחו, המשרד הממשלתי, עצה להגן על עצה זו, ומשזו תידחה על ידי בית המשפט הציבורי לתת ללקוחו, המשרד הממשלתי, יאלצו לא יישא עורך הדין בכל אחריות לחוות דעתו. יתרה מכך, עשרות החלטות שרירותיות של עובדי מדינה, המונעות לעתים מחוסר תום לב, מתקבלות בשירות המדינה, על כל דרגיו. ולמרבה הצער, אין כיום כל סעד אפקטיבי נגד פקידי מדינה שנוקטים בעצימת עיניים וברשלנות בהחלטותיהם. לכל היותר נאלצת המדינה לשאת בהוצאות משפט חלקיות, אם בכלל. כספי המדינה המשולמים להגנה על עובדי המדינה הם למעשה כספי משלמי המסים, מה שגורם לאזרח הנפגע לשאת פעמיים בנטל. לכל הפחות, מצופה כי המדינה תפעיל את מנגנון החיוב האישי והשיפוטי כנגד עובדיה ביד רחבה יותר מבעבר.

ג'ורג' עמית גורביץ'

דומה מופיע בחוק הממונות). הרעיון: הרחבת ההגנה על עובדי המדינה, על מנת שלא ייתבעו או יאוימו להיתבע על ידי אזרחים שנגדם ייתנו חוות דעת או המלצה. אולם הנחת יסוד זו לא הוכחה אמפירית; לא נרשמה עלייה בתביעות נגד עובדי מדינה ולא הוכח ריבוי תלונות למשטרה של עובדי מדינה כנגד אזרחים שאיימו עליהם. בעיה ראשונה בתיקון השמרני היא ההנחה כי ככל שרמתו המוסרית של הציבור יורדת, השירות הציבורי נותר ברמתו המוסרית הגבוהה. התיקון לא לוקח בחשבון כי לצד ההתרופפות בקרב האזרחים, אף שירות המדינה לא נותר כחומה בצורה, ואף הוא חשוף לקלקולים מבית. המינויים הפורליטיים, עייפות החומר - כולם משפיעים על טיב ההחלטה המנהלית. שנית, התיקון גורף ורחב מדי. עצימת עיניים, חוסר תום לב או שיקול דעת מקצועי פגום - גם במקרים אלה תינתן החסינות מתביעה אישית לעובד המדינה בניגוד לעמיתו במגזר הפרטי. שלישי, כדאי לזכור כי בעבור עורכי דין צעירים, רמות השכר הנמוכות במגזר הפרטי מטשטשות את האטרקטיביות שהיתה בעבר למגזר זה על פני המגזר הציבורי. הטיועון כי אלמלא תינתן החסינות נדיר רגלינו משירות המדינה, אין לה אחיזה.

חסינות גורפת לעובדי ציבור ומדינה - זו התשובה החקיקתית שהתקבלה בכנסת, כהצעת חוק ממשלתית ובתמיכה ועדת הקודיפיקציה, כנגד השחיתות והרפיון בשירות הציבורי, והיא מצויה בתוקף מזה כשמונה חודשים. משמעות חסינות מוחלטת זו, כעולה מסעיף 7 המתוקן לפקודת הנוזיקין, כי כל תביעה אישית נגד עובד מדינה שפעל שלא כדין תידחה על הסף על ידי בית המשפט, אלא במקרה חריג ונדיר שעשה זאת "ביודעין מתוך כוונה לגרום נזק או בשוויון נפש לאפשרות גרמתו במעשה". בעצם הודעתה לבית המשפט, המדינה, ולא בית המשפט, היא שתקבע מתי מתקיימים תנאי החסינות. רשלנות, עצימת עיניים, שיקול דעת קיצוני פגום - אף במקרים אלו תובטח חסינות עובד המדינה. אם תוכח התביעה, רק המדינה תחויב בעלויות התביעה ובהוצאות המשפט. מוחלטות החסינות עולה מתיקון מספר 10 לפקודת הנוזיקין. לפי סעיף 7' המתוקן, די בהודעת המדינה לנשיא המשפט כי התקיימו תנאי החסינות, כדי שהתביעה נגד עובד המדינה תידחה על הסף, אוטומטית ובלי הליך חיצוני. מוביל התיקון לפקודת הנוזיקין הם משרד המשפטים, בהמלצת ועדת הקודיפיקציה (סעיף

2. כבוד ואמון לפני פינוי ובינוי

מעבר לכללי האתיקה הקיימים, חובה להסדיר הוראות ברורות שיחולו על עורכי הדין באשר למותר ולאסור בתחרות על הלקוחות מקרב הדיירים בעסקאות פינוי-בינוי

המשרד להתראות והחל בנסיגות מסיביות של החתמת דיירים באותו המתחם. התנהגות מעין זו, הגם שאינה מכובדת וראויה, מביאה למבוי סתום; הדיירים במתחם מתבלבלים, מאבדים את האמון ומתפצלים למחנות, כאשר כל קבוצה חרתמת על התחייבות מול גורם אחר. תופעה חמורה עוד יותר היא הטעיית הדיירים לחשוב כי עורכי הדין מייצגים אותם על פי מני רשמי מאת משרד הבינוי והשיכון או הרשות המקומית, בעוד שעורכי הדין מייצגים גורמים פרטיים או את עצמם בלבד. גם בהקשרים אלו יש לקבוע גורמים מאזנים באמצעות חקיקה. מצד אחד יש לכבד את חופש העיסוק ואין ליצור מצב לפיו כל הקודם זוכה. מנגד, יש לוודא יוזמים להשקיע את מרצם תוך הגנה מסוימת (ומוגבלת) על זכויותיהם, באופן שימנע מבוי סתום כאמור. חקיקה אשר תיתן עדיפות מוגבלת בזמן לזים, מרגע שהצליח להחתים אחוז מסוים מקרב הדיירים בפרויקט - עשויה להיות הפתרון המתאים. למען אחוות המקצוע, עלינו, עורכי הדין, חלה החובה להסדיר הוראות שיחולו בפרויקטים מעין אלו, באשר למותר ולאסור בתחרות על לב הדיירים, מעבר לכללי האתיקה הקיימים. תדמיתנו בעיני הציבור חשובה לא פחות משכר טרחננו.

ג'ורג' עמית פולטיין

התערבות חקיקתית תפתור את העניין ותעודד את האינטרס הציבורי הנרחב של פיתוח מתחמים מתיישנים. אפשר, למשל, לחייב דייר המבקש היתר בנייה להרחבת דירתו או לפתיחת פתח לחצר, בניית פרגולה וכן הלאה, לחתום על התחייבות כי בבוא העת, בעת משא ומתן עשיתי בנוגע לפינוי-בינוי, הוא לא ידרוש פיצוי מיוחד בשל העובדה כי הגדיל את שטח דירתו, מעבר לפיצוי אשר יגיע לו בגין שווי השקעתו בבנייה החדשה. ריבוי היוזמים הוא תופעה מדאגה נוספת. על מנת לשכנע דיירים בדבר כדאיות העסקה ולשם הסרת מגוון חששותיהם וחשדנותם הטבעית, נדרשות מאות שעות של שיחות והסברים. על מנת שהמשא ומתן יהיה יעיל, נדרשת מערכת אמון אישית מיוחדת עם כל דייר, כאשר שכר טרחתם של העוסקים בתחום, לרבות עורכי הדין, אינו מובטח. ואולם, די בשמועה כי דיירים במתחם מסוים מעוניינים בפינוי-בינוי כדי להכניס לפעולה גורמים נוספים הפוזחים בנסיגות שכנוע מסיביים, כי עדיף לדיירים לערוך את העסקה איתם או דרכם. בדרך כלל מלווה התערבות זו בנסיגות לשבירת מערכת האמון האישית שנוצרה, תוך פיזור השמצות לרוב. למרבה הצער, תופעה זו אינה פוסחת על ציבור עורכי הדין. נתקלתי במקרה שבו משרד מסוים פנה ישירות לדיירים המיוצגים על ידי עורכי דין מיופי כוח, ולמרות שידע על הייצוג לא שעה

לנוכח התיישנות מתחמים עירוניים רבים, ולאור הבעיות הרבות העולות בהיבטים תכנוניים, עולה צורך דחוף למענה חקיקתי אשר יסיר וימנע את הבעיות הרבות העומדות בפני קידום תוכניות ועסקאות פינוי-בינוי. בעוד שנושאי המיסוי והתכנון צורבים תנופה חקיקתית; נחשאים רבים אחרים דורשים את התייחסות המחוקק, אם קבלנים יוזמים רואים לנגד עיניהם עסקת מקרקעין לכל דבר, הרי שב-עבור הדייר הבודד מדובר בעסקת חיים הדורשת ממנו לסכן את קורת הגג היחידה שלראשו. מכאן עולות כמה בעיות מהותיות. ראשית, אם ביצע דייר שינוי והרחבה בדירתו, על פי היתרי בנייה כדין (פתח יציאה לגינה בקומות קרקע למשל) או במקרים שבהם דיירים ניכסו לעצמם עם השנים, שלא כדין, חלק מהחצר - אותם דיירים חשים כעת כי דירתם היא דירת גן לכל דבר וכי מגיעות להם זכויות גדולות יותר משכניהם. סוגיה זו מעכבת מתחמים שלמים וגורמת לחיכוך בלתי נמנע בין הדיירים. טוענים השכנים, כי הסכמתם שבשתיקה להשתלטות על החצר המשותפת אינה צריכה להיות להם לרועץ. מנגד, קשה לצפות מדייר החש כי הוא בעלים של דירת גן, כי יבין שאינו יכול להתעשר שלא במשפט על חשבונו שנוכחי. בעיה דומה עולה בכל הקשור לדיירים שהרחיבו בפועל את דירותיהם.

7 במאי 2006, ירדנית. אל המקום הקסום הזה, שבו לפי האמונה הנוצרית טבל ישו במימי נחל הירדן, מגיעים מדי שנה כחצי מיליון מאמינים נוצרים מרחבי העולם. גם קבוצה זו של עורכי דין אמריקאיים צילום: זיו קורן

3. הכתובה כמעכבת גט

אם מטרת הכתובה היתה למנוע את גירושי האשה באופן שרירותי ולהסדיר את עתידה הכלכלי, הרי שכיום מטרת אלו אינן קיימות, ולכן יש לבטלה

שינוי זה הוא מהותי, שכן על פי המשפט העברי נכסים שרכשה אשה בתקופת נישואיה, שייכים לבעלה. ובלשון התלמוד במסכת גיטין עו, א: "מה שקנתה אשה קנה בעלה!"

כאמור, לאור החוק וההלכה הפסוקה הנוהגים כיום במדינת ישראל, ייתכנו מקרים שבהם אשה תקבל מחצית מהרכוש שנצבר במהלך החיים המשותפים עם בעלה, ובנוסף גם את כתובתה. נמצאנו למדים, שאם מטרת הכתובה היתה למנוע את גירושי האשה באופן שרירותי, כמו גם להסדיר את עתידה הכלכלי, הרי שכיום, הלכה למעשה, אף לא אחת ממטרות אלו קיימת. הגירושים תלויים גם ברצונה ולהחיל את עקרון ענייניה הממוניים.

לפיכך, ומשהתבטלו הטעמים להיווצרות מוסד הכתובה, יש לדעת לבטלה, שכן במצב האבסורדי הזה יש בכדי להשריש ולהחמיר את תופעת מעוכבות ומעוכבי הגט בישראל. בינתיים, בטרם יחייב בעל בכתובת אשתו, על בית הדין הרבני להפעיל שיקול דעת מרבי ולהחיל את עקרון תום הלב, אשר הפך לעיקרון התנהגות המבטא מדיניות משפטית בישראל בכל התחומים. בכך, ייעל בית הדין את הליך הגירושים בין הצדדים וימנע סחבת שכל מטרתה לסחוט ויתורים כלכליים מהבעל.

עו"ד ד"ר יאיר שיבר

בלבד. לפיכך, ובנוסף לצורך בהסדרת היחסים הממוניים בין בני זוג, הרי שעל פי המשפט העברי, מטרתה העיקרית של הכתובה היא למנוע מהבעל לגרש את אשתו באופן שרירותי. כך מצאנו בתלמוד בבבלי במסכת כתובות יא, א: "כתובה - היינו טעמא, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה". ובלשונו של הרמב"ם בהלכות אישות פ"י ה"ז: "וחכמים הם שתיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה".

עם השתרשותו של חרם דרבנו גרשום כאמור, התעוררה השאלה האם יש עוד מקום למוסד הכתובה, שכן הגירושים תלויים עתה אף ברצונו של האשה ואינם עוד מהחלטותיו הבלעדיות של הבעל. קולמוסים רבים נשברו באשר לשאלת הצורך בכתובה משהתבטל הטעם להיווצרותה.

ברם, הלכה למעשה, הכתובה נוגתה עד היום. הלכה פסוקה במשפט העברי היא, כי אשה זכאית לכתובה בפקיעת הנישואים באחד משני מקרים: בעת הגירושים שהם רצונו של הבעל ושי אינם מבוססים על עילת גירושים, או בעת מות הבעל. מלבד הזכויות הממוניות, אותן גובה האשה מכוח הכתובה, אין היא זכאית לממון נוסף.

כיום, על פי החוק במדינת ישראל הדברים שר"ם נים באופן מהותי; סע' 5א) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973, מעניק לאשה בעת פקיעת הנישואים מחצית משוויים של כלל נכסי בני הזוג, למעט הנכסים המוגדרים בסע' 5א) 1.3.

מקרה הבא הוא מהשכיחים כיום במדינת ישראל. בין בני זוג יהודים, שנישאו זה לזה כדת משה וישראל בלבד, התגלע סכסוך, שאינו מהווה עילה לגירושים על פי הדין העברי, ושבינו מסכימים הצדדים להתגרש. אולם, אין ביניהם הסכמה בשאר העניינים, כמו מזונות הילדים, חלוקת הרכוש וכיוצא בזה. הצדדים פרו נים לעורכי דין. האשה מגישה, בין היתר, תביעה רכושית בבית המשפט לענייני משפחה. הבעל, מצידו, מגיש תביעת גירושים בבית הדין הרבני. האשה, בעצת עורך דינה, ולתדהמת הבעל, מודיעה בבית הדין שאין היא חפצה בגירושים. בית הדין מבחינתו, ומכיוון שאין הבעל עילת גירושים כדיו, מחייב את הבעל בתשלום הכתובה או בחלקה. הבעל ההמום, שזה עתה בית המשפט לענייני משפחה פסק לאשתו מחצית מכל הזכויות שנרכשו במהלך חייהם המשותפים, נאלץ לשלם לה סכום נוסף - סכום אשר יקוּזו מחלקו. במצב זה, ובצדק, מסרב הבעל לתת גט לאשתו. למעשה, כך מונצח מצב בלתי רצוי שבו הצדדים נשארים נשואים זה לזו, וההשלכות ידועות.

עיקר היחסים המשפטיים בין בני זוג יהודים, שנישאו זה לזו כדת משה וישראל, מבוססים ומודרניים על המוסד המשפטי של הכתובה. כידוע, עד השתרשותו של חרם דרבנו גרשום, תחייב לה בקהילות אשכנז ומאוחר יותר גם בקהילות ספרד, הגירושים היו תלויים ברצונו של הבעל

22 המתדיינים הם לקוחותיך לא פחות מהשופטים. הטה אוזנך והיה קשוב לתלונות העולות מהציבור ואל תתבשמ רק מהניחוח הנעים של הקוקטיילים עם השופטים.

23 עורכי הדין הם המקשרים בינך ובין הציבור. פתח ערוץ תקשורת ישיר עימם.

24 "דרך ארץ קדמה לתורה". דאג להעברת שופטים חסרי מזג שיפוטי מתפקידם.

25 חוקי הכנסת אינם המלצה בלבד. פעל לאכיפת החיוב המוטל על שופטים ליתן פסק דין בתוך שלושים יום מהגשת הסיכומים.

26 פעל ליישומו של תחליף ראוי למשבו. שופטים ללא פידבק מתנתקים מהעם.

27 ודא שמתמחים לשופטים אכן ייבחרו מקרב כלל המתמחים המעוניינים בכך, ולא רק מקרב בניהם ובנותיהם של.

28 דאג להקמת בית משפט שיתמחה במיסוי. מדינה נאורה אינה יכולה להרשות לעצמה לתפקד ללא אחד כזה.

29 דאג לביטול הנוהג המגונה של חוק ההסדרים שלגביו קבע בית המשפט העליון: "מעורר בעייתיות רבה מבחינת ההליך הדמוקרטי".

30 בטל את המצב שבו שופט ממונה עד גיל שבעים. דאג כי הארכת כהונתו של שופט תיבחן אחת לעשר שנים.

31 פעל לכינונה המתבקש של הרשות להגנת עדים.

32 קדם תזכיר החוק להבניית שיקול הדעת השיפוטי, המהווה מהפכה של ממש בכל הקשור לגיורת הדין במדינת ישראל.

33 המשך לשמור בתקיפות, בנחישות ובאופן מושכל על בית המשפט העליון.

34 דאג לרוויזיה במשרד לבטחון פנים ובמשרד הפנים, באופן הפורק מהם סמכויות ומעבירן לאחרייתו המיניסטריאלית של משרד המשפטים.

35 דאג לכך כי משפט, מהרגע שהחל, אכן יתנהל מיום ליום עד לסיומו.

36 דאג לבצר ולהעמיק את האמון שנותן הציבור בחוסנה, יושרתה והגינותה של המערכת המשפטית.

37 פעל להטמעתן של סוגיות הקשורות בזכויות האדם והאזרח.

38 הגן על מוסדות השיפוט מפני ביקורת הרסנית ובה בעת אפשר ביקורת בונה ועניינית עליהם.

39 קדם חקיקת חוקי יסוד וחוקים נוספים בעלי אופי חוקתי.

40 הילחם ללא פשרות בשחיתות ובסיאוב השלטוני.

41 יסד תוכניות לימודיות שיתרמו להבנה טובה יותר של השיח המשפטי.

42 פעל להגברת השקיפות בנוגע למנגנוני המינוי והקידום במערכת המשפט.

43 דאג לאכיפת החוק על האוניברסיטאות והמכללות למשפטים, כך שלא יוכלו להעניק תואר בוגר למשפטים בתוכניות של יום וחצי לימודים בשבוע.

44 שמור על נקיין כפיים ולב והישאר נקי מרוב וללא שמץ של חשד.

45 קצר את משך הזמן שבו ממתנינים ההחלטות הפרקליטות לגבי העמדה או אי העמדה לדין.

46 ודא ופקח כי משטרת ישראל לא עורכת מעצרי שווא מתוקשרים.

47 הגבר את תחושת הביטחון האישי של האזרחים שרכושם נשדד, נפרץ, או שמופעלת אלימות כלפיהם. חיינו אינם הפקר.

48 פקח על כך שמשטרת ישראל לא תפרסם המלצות פנימיות בדבר העמדה או אי העמדה לדין. הפרסומים הללו כובלים את ידי הפרקליטות ומנוגדים לחוק ולהנחיות היועץ המשפטי לממשלה.

49 אכוף את חוק האזנות הסתר ותקן החוק באופן שיחייב את המבקשים לציין כמה זמן בדיוק ככוונתם להאזין לנשוא הבקשה.

50 פעל לכך שהוועדות המקומיות לתכנון ובנייה יורכבו בעיקר מאנשי מקצוע ולא רק מנבחרי הציבור.

51 פעל להפחית את מפלס העוינות והוסר האמון בין חוגים דתיים למערכת המשפט.

52 בנושא חוק הדיבוב, פעל לחקיקה או תקנה מפורשת שתגדיר ותנחה לעניין השימוש במדובב משטרתית. מה מותר, מה אסור, מה קביל ומה פסול.

53 חזק עצמאותם המקצועית של עורכי הדין באמצעות דרישה סטטוטורית לפיקוח משפטי של פרקליטי המחוזות - בטרם נקיטת הליכי חקירה כנגד עורכי דין.

54 פעל להקמת מנגנון לפיקוח על קבלת מועמדים לבתי הספר למשפטים ועל רמת הלימוד המונוגה בהם על מנת לשפר את מעמדם, רמתם ותדמיתם כעורכי דין.

55 פעל עם שירות בתי הסוהר למתן הקלות לעורכי דין המגיעים לבקר לקוחות במתקני הכליאה. לא הגיוני להעביר יום שלם בתאי מעצרים ללא טלפון נייד או מחשב נישא.

56 האם שנת התמחות הכוללת חגים, חופשים, פגרות, הריון, מילואים וכדומה מכשירה סטודנט למשפטים להיות עורך דין טוב? חיוני להאריך תקופת ההתמחות וזאת במטרה להביא להכשרה טובה יותר של הסטודנט למשפטים בטרם ייקח על כתפיו אחריות כבדה של ייצוג לקוחות. עגן בחוק את מסקנות ועדת גרסטל, אך הארך את תקופת ההתמחות של סטודנטים למשפטים לשנתיים ולא לשנה וחצי.

57 זמן שיפוטי הוא יקר וזמנם של עורכי הדין יקר גם הוא. אנא דאג כי עורכי דין אשר מוזמנים לדיונים יוזמנו לשעות שונות ולא כנהוג כיום - כאשר כל קדמי המשפט מתקיימים כביכול באותה השעה ועורכי הדין נאלצים להמתין לתורם למעלה משעה.

58 דאג לגיבושם של כללי האתיקה ודיני האתיקה לשופטים לקובץ אחד נגיש ומחייב.

59 הוסף תקנים וכוח אדם ליחידות השונות במשרד המשפטים המעניקות שירותים לעורכי הדין.

60 השלם את חוק יסוד: השלטון המקומי וקדם את חוק העיריות.

61 חתור לכינון חוקה, אבל לא בכל מחיר וודאי לא במתכונתה הנוכחית המוצעת על ידי המכון הישראלי לדמוקרטיה.

62 הורה לפרקליטויות להפסיק להגדיר את עבודת עורכי דינם ומתמחיהם כ"נושאים במשרת אמון", כמשמעותה בסעיף 30 לחוק שעות עבודה ומנוחה, ודאג שיתחילו לשלם להם שעות נוספות.

63 כונן את חוק המנהל הציבורי, שיסדיר פעילות המדינה בתחום המשפט המנהלי.

64 אל תיבנה פוליטית מיריבות מתוקשרת עם שופטי בית המשפט העליון או עם נשיאם או עם מבקר המדינה.

65 אכוף תקנה שמחייבת בתי משפט לתת פסק דין בתיק בתוך תקופת זמן ריאליסטית וסבירה.

66 היזהר מפופולזם וקדם את שלטון החוק, באמצעות רטוריקה פתוחה ומדויקת.

67 אנא, אל תצטלם עם חשודים, נחקרים ומורשעים והימנע ממסיבותיהם.

68 המשך להתנגד נחרצות לכינון בית משפט עליון לחוקה.

69 עשה סדר במחלקה לחקירת שוטרים, ואל תהסס לבצע מינויים אמיצים של אנשי שלטון החוק.

70 הוצא את ועדות הערר לענייני ארנונה מתוך החסות הפיזית, התקציבית והמהותית של הרשויות המקומיות.

שקט, מדברים!
התרבות המשפטית של חופש הביטוי בישראל
עורך: מיכאל בירנהק

מספר עותקים: 1000
הוצאת: המשפטית

שקט, מדברים! / עורך מיכאל בירנהק

"שקט, מדברים!" הוא מלקבץ של 19 מאמרים בנושא חופש הביטוי המרחיב את השיח בנושא מהזירה החוקתית-משפטית לזירות אחרות ומצביע על חוסריו. המאמרים מוגשים כפרי של שיח שהתקיים בנושא בין 16 חברי המערכת, לרבות העורך בירנהק, והכותבים. הספר אף כולל שמונה סיפורים אישיים של משתתפים במאבק על חופש הביטוי.

עלי זלצברג ופניה עוזר-זלצברג מדווחים על הפער בין הרטוריקה המשפטית הבוטחת ובין המצב המשפטי הרעוע בפועל, ומאתגרים את התפישה כי חופש הביטוי קנה אחיזה במציאות כזכות יסוד; אורית רוזין שבה לבג'צ' קול העם וטוענת כי עמדתו של בית המשפט בנושא היתה פחות נועזת מכפי שהיא מוצגת כיום, בין היתר לאור מעמדו המרכזי של העיתון כעיתון של האליטה הפוליטית-תקשורתית באותה העת; דפנה ברק ארז בוחנת את הפער בין תפישת בית המדע שפט לבין תפישת הרשויות, ואת הרטוריקה של הנמקות הפסילה; אמנון רייכמן מושווה בין הדין והפרקטיקה הישראלים והאמריקאיים בעניין חופש הביטוי; אורית קמיר כתבה את פסק הדין שלא נכתב - עמדתה האישית, מנוסחת כפסק דין, בעניין בג"צ פלייבוך, וטוענת כי בין הפור-נוגרפיה ("הזנייה מתועדת") ובין חופש הביטוי אין ולא כלום.

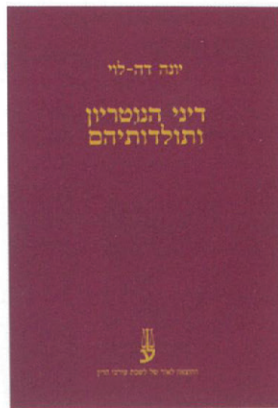
חוקר התקשורת עמית פינצ'בסקי מאבחן שהשיח הפילוסופי בנושא מתרכז בדובר, ולא בשותק. "ההצדקות הקלאסיות של חופש הביטוי מקיפות רק את מי שחבר בקהילת הרוב", הוא כותב, ומעלה את השאלה האם המשפט צריך לתת דעתו גם לצד השותק השותף לשיחה.

עוד בספר: חוקרת התרבות שרה חניסקי מספרת את סיפורה של צלמת בדואית, אחל"אם שיבילי, שהתערבות אוצר בטקסט הפרשני של תערוכתה פגעה בחופש הביטוי שלה; אבי חי דורפמן דן במגבלות השיח הליברלי, אשר מציג קרע בלתי אפשרי לאיחוי בין השפה ובין המציאות שהיא מתיימרת להציג; גיא פסח דן במשמעות החלוקתית של כללי חופש הביטוי בעידן הטכנולוגיה; קרין ברזילי-נהון וגד ברזילי בוחנים את התמורות שחוללה רשת האינטרנט בתחום הצנזורה, ומציגים מחקר אמפירי שבחן התנהגות גולשים בקהילות וירטואליות ואת

הדין בנושא החילוט קבעו בתי המשפט הלכות עקרוניות בנוגע לפרשנות סעיפי החוק ומיהותו. הספר כתוב בצורה קולחת ובהירה, במטרה מוצהרת לפנות לא רק לעורכי הדין העוסקים בפלילים, אלא לכל מי שעוסק בפנינסים ונדרש להבין חוק מורכב וחדש זה.

אין ספק כי מדובר בכלי עזר ראשון במעלה למבקשים להתמצא בתחום.
הוצאת בורסי, 572 עמ', 690 ש"ח, לרוכשים ישירות מההוצאה 550 ש"ח

עו"ד יחל בקר

דיני הנוטריון ותולדותיהם / עו"ד יונה דה-לוי

אין כמעט אדם שאינו נזקק, מפעם לפעם, לשירות נוטריון. בין אם לצורך אימות מסמך, לצורך עריכת יפוי כוח, לצורך אישור תרגום, או לצורך אישור הסכם ממון. אך לא רבים יודעים, כי מאחורי הסימון הנוטריוני המוטבע בשעווה אדומה נחבאת היסטוריה ארוכה וחשובה.

ספרו של יונה דה-לוי מבאר מה מסתתר מאחורי המסמך הנוטריוני ופורט אחת לאחת את חוק הנוטריונים; הוא דן בתוקפו של מסמך נוטריוני מבחינה בינלאומית ומבחינה מקומית, דן בשאלת הסמכות - מי רשאי לכהן כנוטריון, ומי פרט סמכויות וחובות. הספר מרכז בצורה יוצאת מן הכלל את כל הקשור לחוק הנוטריונים לרבות הלכות, דינים וטפסים רלבנטיים.

אז מהו נוטריון? פירוש השם הוא כתבן (מן הפועל הלטיני Notare, שמשמעותו הוא לרשום). למעשה, עוד בעת העתיקה שבה אדם מן השורה לא היה בעל יכולת לערוך תיעוד בכתב, הנוטריון שימש הבלבל הראשון.

בפרק הראשון סוקר המחבר את תולדות מוסד הנוטריון עד התקופה הרומאית. זוהי סקירה מאלפת ומעשירה, תוצאת מחקר עצמאי מקורי של המחבר. עבודתו המקיפה של עו"ד דה-לוי נסמכת על נסיונו המעשי - יותר מעשרים שנה - בעבודת הנוטריון וחברות בוועדות הנוטריונים השונות, ניסיון שהופך את הספר לאוריס ותורמים של חוק הנוטריונים במדינת ישראל.

ספר מאלף, מקורי ונודי עם משקל היסטורי והרחבת דעת. אין ספק שהספר יהווה עזר רב לנוטריונים ולמשפטים בעבודתם.

הוצאת לשכת עורכי הדין, 312 עמ', מחיר 520 ש"ח

עו"ד יחל בקר

איסור הלבנת הון / עו"ד יעל גרוסמן, עו"ד רוני בלקין

הרשות לאיסור הלבנת הון הוקמה בינואר 2002. ביום 1 באוגוסט 2005 נכנס לתוקפו חוק איסור מימון טרור, במסגרתו נכללו הוראות נוספות למלחמה בהלבנת הון, ושמה של הרשות שונה ל"הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור".

החוק מגלם את הרעיון לפיו כדי להילחם בפשיעה יש למקד את המאבק בפירות הפשע שהוסוו והושטלו במערכת הכלכלית-פיננסית כדי שיוכרו כלגיטימיים. לצורך כך הוקם למשל מנגנון דיווח, אשר הפרתו גוררת סנקציות פליליות.

הספר מקיים דיון מעמיק בתכלית החוק הקובעת איסור עשיית פעולה ברכוש שמקורו בפשיעה (סחר בסמים, סחר בלתי חוקי בנשק, עבירות הקשורות להימורים, זנות, הפרת זכויות יוצרים ועוד). זאת תוך הסתרת מקור הרכוש, הסוואת זהות בעלי הזכויות בו, או הסתרת מייקומו. הכל במטרה להפוך לרכוש לגיטימי ולהיכנס לשימוש חוזר.

הכתובות, שתיהן סניגוריות פעילות, העורסקות בעיקר בתיקים כלכליים ותיקי צווארון לבן, מציגות את ההשלכות המעשיות של החוק, מתוך תפישה שהיא בעיקרה מעשית. הן שמות את הדגש על נקודות החולשה של החוק וליקוייו, וטוענות למשל כי הוא ממקד את תשומת הלב בהוראות הדיווח במקום למקדה בחשיפת עבירות מקור.

הספר מנתח את "שרשרת ההלבנה" המלווה הלבנת הון - החל מעבירת המקור (העבירה שבאמצעותה הופק ההון), דרך פעולת ההלבנה וכלה בשימושים החוזרים שנעשים בהון. הניתוח מציף את הסתירות הפנימיות של החוק ואת הסתירות שבין הוראותיו להוראות חוק סדר הדין הפלילי. קיים ניתוח ביקורתי של הוראות חוק איסור הלבנת הון, ופרקים מפורטים מוקדשים לנשוא החילוט, נושא המשפט המשווה, ונושא חוק איסור מימון טרור.

הספר דן בהיבטים במלחמה בהלבנת הון באמצעות המערכת הפיננסית; הוא מפרש את הוראות החוק, המחייבות נותני שירותים פיננסיים לקבל ולאמת פרטי זיהוי ממי שמבקש לפתוח חשבון או לבצע עסקאות, ולדווח על עסקאות מסוימות באמצעות מאגר המידע ברשות. הספר מציג את הפסיקה הקיימת בנושא ומצביע על כך שרוב פסקי הדין עוסקים בסוגיית החילוט, וכי רק אגב

במשפט אחד: ברוח מסורת דוחות הביקורת של מרים בן פורת, הפעם מושא ביקורתה הוא חוק יסוד וחוק מבקר המדינה.
הוצאת המכון למחקרי חקיקה ומשפט ע"ש סאקר, 551 עמ'

עו"ד עמית גורביץ'

סדרי דין בבית משפט לענייני משפחה ובענייני ירושה
עו"ד אריה סאמולי, עו"ד קרן פרג'ון זיטמן

בית המשפט לענייני משפחה הוקם על פי חוק בית המשפט למשפחה התשנ"ה-1995 במטרה להביא לריכוז סכסוכים בין בני משפחה בערכאה אחת. החוק העניק לבית המשפט סמכות ייחודית ורחבת היקף לדון בכל עניין הקשור בנושא.

הספר "סדרי דין בבית משפט לענייני משפחה ובענייני ירושה" ראשון במינו והוא מגיש לקורא מרקם משפטי מיוחד המושתת על ניתוח משפטי תיאורטי ומעשי של מרבית ענייני המשפחה החל מדיון בהיקף הסמכות (עניינית, דיונית ומקומית), פתיחת תיק, אגרות, כתיב תביעה, בקשות קדם משפט וסעדים זמניים, עובר לתור בענות בענייני אימוץ, נשיאת עוברים, תובענות אזרחיות שעילתן סכסוך במשפחה, מזונות ומזונות זונות מן העיזבון, הצהרת מוות, וכלה בבקשות לפי חוק מרשם אוכלוסין, ענייני חוק הירושה והליך הערעור.

תוכן העניינים והמפתחות מפורטים למדי והם בוחנים קשת רחבה של סוגיות לצד סקיירה של מאות פסקי דין מאז הקמת בית המשפט. אחד החידושים המרעננים בספר הוא שכל התייחסות משפטית נכתבה בסוג אות שונה, וזאת לנוחיות הקורא ולמען הקלה בשימוש ובהתמצאות.

המחברים הקדישו תשומת לב רבה להליכי ביצוע ופיקוח על ידי בית המשפט לענייני משפחה. דיון מיוחד ומעניין נעשה גם בפרק העוסק בענייני משמורת, הבטחת קשר, חינוך, ביקור ויחסי ממוך.

ספר רחב יריעה המאגד בתוכו קשת רחבה ביותר של סוגיות בענייני משפחה. חובה לעוסקים בתחום.

אוצר המשפט הוצאה לאור בע"מ, 690 ש"ח עו"ד יחל בקר

פורת בשקט יחסי, על אף הרעיונות הביקורתיים שבו. בן פורת עדיין מחזיקה בכתיבה משפטית ביקורתית בעיקרה, והיא עושה זאת אף כלפי חוק מבקר המדינה, תוך הצבעה על ליקויים, פגמים, חוסרים וסתירות בינו ובין דברי חקיקה והסדרים אחרים.

לצד בחינה ביקורתית משפטית ומסודרת של כלל הוראות ההסדרים, תוך ניתוחם ובליווי דריגמאות, מספק הספר לא מעט כותרות: ראשית, בן פורת סבורה כי חוק נציגי תלונות הציבור על שופטים אינו חוקתי וראוי להיפסל, בין היתר לפי שסמכות הביקורת נתונה על פי חוק היסוד בלעדית למבקר המדינה.

שנית, סבורה בן פורת שהשיטה האינקוויזיטורית שכמבקרת עשתה בה שימוש - טובה וצריכה לנגוס במעמד השיטה האדוורסרית הנגונה בבתי המשפט.

שלישית, היא סבורה כי מבקר המדינה עליון על היועץ המשפטי לממשלה, בין היתר בשל מעמדו החוקתי, היותו בלתי תלוי והסמכות השיפוטית שבידו. אולם בן פורת מבחינה בדו"ח ועדת אגרנט אשר העניק עליונות ליועץ המשפטי לממשלה, ומבדילה אותו מענייניו. על כן, בניגוד לכלל הרשויות המחויבות לעמוד דת יועץ המשפטי, כעולה מדו"ח ועדת שמגר בנושא, המבקר אינו מחויב ליועץ המשפטי לממשלה.

רביעית, סבורה בן פורת כי החוק במתכוונתו הנוכחית, המחייב תגובת הנלווה, הוא פגום משום שיש לקבל אף את תגובת המתלונן לתגובת הנלווה. כן פגום החוק על שאינו מפריד בין דרישת המבקר לגוף המבוקר לתיקון הליקויים, ובין הדרישה כי יגיבו על הממצאים.

חמישית ולא אחרונה, סבורה מבקרת המדינה לשעבר, כי אסור לקבוע תנאי כשירות למבקר המדינה אלא בחוק יסוד, ולא בחוק רגיל. מביחנה זו היא סבורה כי סעיף 8 לחוק יסוד מבקר המדינה אינו חוקתי, ואף מציגה את עמדתה בנוגע לפסק הדין בנק המזרחי נגד מגדל כפר שיתופי, על פיה אף מכוח פסקת ההגבלה אין לאפשר לחוק רגיל לפגוע בערכי חוק יסוד, אלא בחוק יסוד עצמאי.

אריכות הנמקוטה בעניין זה מגלה כי הדי הוויכוח העקרוני ההוא, וכן עמדותיהם של חבירה לבית המשפט העליון, עדיין מתגוששים בקרבה.

בנוסף, בן פורת מבססת עמדתה בדבר היעדר אפשרות המבקר לאצול מסמכויותיו, לצד ההכרח כי לא ידון במקרה של ניגוד עניינים. היא עומדת על הסתירה בין שתי ההוראות, ובמקרה זה מתירה האצלת סמכות תחת מינוי מלא מקום. כמו כן, היא סבורה כי ראוי לקבוע כי המבקר יהיה משפטן ולבסוף, היא סבורה כי ראוי שהמבקר לבדו יקבע את דירוג השכר של עובדיו, ולצורך זה הוא אינו יכול, בפועל, להשוות את השכר למקצועות מקבילים בשירות הציבורי, שכן בהם לא נעשית מלאכת ביקורת.

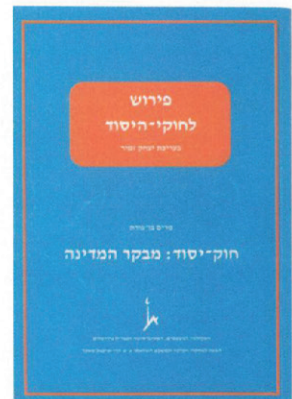
בניתוח משפטי קולח, מוסדי, מובנה וברור דנה בן פורת בסעיפי החוק ובסתירותיו, בספר שוודאי יהפוך לספר חובה בתחום. מעת לעת היא משלבת עיונים בהיסטוריה של ביקורת המדינה. מקצוע שקיים היה בעיר נינוה כבר לפני 3,000 שנה, בסין משנת 1100 ובאנגליה מהמאה ה-12.

תגובותיהם של מנהלי הקהילות. מעבר למאמרים אלו, מספרים כותבים על מאבקם האישי לחופש הביטוי: דורי ספיבק מתעד את מאבק אגודת ההומואים והלסביות בחברת דן, שסירבה לפרסם על האוטובוסים קמפיינג כנגד איידס, ומספר על ההתלבטות בקבלת הצעת הפרשה שהוצעה; עוזי בנוימן כותב על לקחים ממשפט אריאל שרון נגד "הארץ", ועל הקושי בהמרת השפה העיתונאית לשפה משפטית; הרופא דוד צנגן, רופאה של החטיבה ששירתה בג'נין, מספר על חופש הביטוי בראי אלו שנפגעו ממנו (הלוחמים המתוארים ב"ג'נין ג'נין", סרטו של מוחמד בכרי).

הבמאית אביטל ליבנהילוי על מאבקה בזכות סרטה "דיוקן אישי", שכלל לצד דימויים מעורלם היהדות, גם צילומים של עירום נשי, וגרם להרחקתה מלימודיה בבית הספר לתקשורת מעלה; הסופרת הפרה האפרתי מספרת על עתירתה של אלמנתו של גאל מוסינזון כנגד ספרה "לא תשווה", לגבי נטען כי הוא מפר את זכויות היוצרים של חסמב"ה; פעיל זכויות הברואים, נורי אלעוקב, על גרפטי שירסם בזכות מאבקו ("מסגד באר שבע הגדול"), הועמד לדין והורשע; ישראל טויטו על המאבק בכיכר הלחם; ומנהל אתר האינטרנט אינדימדיה ישראל, ברואי אטינסקי, על קריקטורה שפורסמה באתרו, שבה נראו אריאל שרון והיטלר מתנשקים, ועל חקירתו במטרה בנושא זה.

ספר שבמהותו הוא פוסט ציוני, שנועד להפוך את השיח המשפטי או כל שיח שהמדינה היא צד בו, לשיח חברתי, פוליטי, כלכלי, אמנותי. חשוב ומעניין.

הוצאת רמות, 524 עמ', 99 ש"ח עו"ד עמית גורביץ'

חוק יסוד: מבקר המדינה / מרים בן פורת, עורך: יצחק זמיר

בדממה תקשורתית, המנוגדת לעוצמה התקשורתית שהחזיקה בידיה כמבקרת המדינה, מפרסמת השופטת (בדימוס) מרים בן פורת את ספרה על אודות פרשנות חוק היסוד וחוק מבקר המדינה, ובו השתלחויות מרתקות, באמצעות ביקורת משפטית מנומקת וסדורה, כנגד כלל הגופים והמוסדות שאינם מבקר המדינה, לרבות כנגד החקיקה המסמיכה של מבקר המדינה.

אולי בשל הטלתה שמעביר המבקר הנוכחי על מוסד מבקר המדינה, עובר ספרה של בן